

ROVBLADET

Augusti 1986

25

Medlemsblad från HEDESUNDA HEMBYGDSFÖRENING

Ett riktigt gammalt foto taget från Missionskyrkan
en trappa upp - tornet var ännu inte byggt.
På originalfotot syns att landsvägen kantas av gårdsgårdar.
I Flarn finns flera lador. Träden vid kyrkan är mycket små.

Hembygdifest i högsommar- värme i Hedesunda.

Stora skaror deltagare från Hedesunda och grannsocknar.

Hembygdsrörelsen i våra nejder firade i går ett ganska märkligt jubileum, nämligen 10-årsminnet av Hedesunda fornminnes- och hembygdsförenings tillkomst. Föreningen bildades egentligen på hösten 1912, men först på sommaren 1913 den 6 juli framträdde den inför allmänheten med en hembygdifest och med ett utformat program för den verksamhet, som är från år burit allt rikare frukter. Hur djupt och vidt dess idéer spridts kommer bäst till synes vid de årliga hembygdifesterna på den vackra kyrkvallen.

I sönd. var tillslutningen imponerande. Bygdens eget folk hade samlats i många hundratal och från angränsande socknar strömmade deltagare till i stora skaror.

På vägarna från Öster-Färnebo, Öster-Våla, Nora och Ovansjö rullade lövklädda omnibussar upp mot kyrkvallen, cyklar och motorfordon susade i långa rader mot samma mål och på älven kommo Söderforsbor i lövklädda båtar för att delta på hembygdifesten.

Kl. 3 spelade Hedesunda alliansorkester upp och festen började. Deltagarna välkomnades av landstingsman Hilding, som erinrade om hembygdsföreningens tillkomst och verksamhet under det 10-årsstade som nu fullbordats. Festalet hölls därpå av rektor Karl Hedlund på Västerberg, som kallat sitt föredrag »Vår tid och minnena.» I värtaliga ord skildrade rektor Hedlund hembygdsrörelsens uppkomst ur det frö som d:r Afzelius på sin tid sådde och betonade rörelsens djupa och vidt omfattande betydelse för vårt folk. Efter det fängslande föredraget överlämnades ordet åt pastor A. G. Sedvall, som berättade intressanta minnen från sina uppväxt- och ungdomsår i Hedesunda.

Därmed var festens första del tillända och deltagarna drogo sig nedåt gammeldagen, som under eftermiddagen blev föremål för massinvasion av intresserade, som med egna ögon ville se fornminnesföreningens vackra samlingar och med egna öron höra de namnkunniga allmogespelmännen Per Bok och Johan Uggla spela sina käcka och vemodiga gammellåtar på fiol och nyckelharpa. Rundt om på gräsvallar och dikesrener slog folk sig ner koterivis och vederkvickte sig med kaffe och läskedrycker, som hade strykande åtgång i värmen.

På aftonen kl. 7 samlades man i kyrkan till en högtidsvesper. Musik utfördes av alliansorkestern och hr Gustaf Gråhn från Bomhus. Kyrkoherde Brundin höll ett anslående tal och förrättade altartjänst, varefter högtidligheten avslöts med unison psalmsång.

I samband med jubileet har föreningen utgivit en liten minneskrift »Från Hedesunda», med intressanta skildringar ur traktens historia och folkliv. Särskilt fängslande är en artikel av rektor Karl Hedlund om Hedesunda under forntiden, utdrag ur kyrkoarkivet och en samling ortssånger upptecknade av komminister Sjölund och en redogörelse för de andliga rörelserna i Hedesunda för 70 år sedan, skriven på uppdrag av fornminnes- och hembygdsföreningen av fröken Ingeborg Nordin i Ovansjö efter muntliga berättelser av gamla Hedesundabor. Där skildras enligt berättelse av den nu över 80-åriga predikant Olof Nilsson i Oppåker de fria religiösa rörelsernas uppkomst och utveckling i socknen och f. folkskollärare Olof Andersson i Ovansjö, vilken är född i Hedesunda och i unga år tjänstgjorde där, har lämnat stoff till en intressant uppsats om skolväsendet i dess tidiga och primitiva former. Gamla tidens bröllops seder i socknen skildras också på ett fängslande sätt av f. d. Hedesundabon direktör E. Hedblom i Falun och landstingsman Hilding har skrivit två artiklar, dels om fornminnesföreningens uppgifter och dels en kulturhistorisk uppsats under rubriken »kyrkbåtens plats i byns liv», vilka starkt bidraga till den lilla publikationens gedigna och värdefulla halt. Vi återkomma senare med en utförligare redogörelse för minneskriften.

ÅRETS HEMBYGDSDAG

söndagen den 17 augusti

på Åsudden:

Kl. 10 Friluftsgudstjänst

Kyrkkaffe

Kl. 14 Hembygdifest

Dräktinventering i Hedesunda.

Våren 1980 var jag färdig med min 40-poängs uppsats i folklivs-
forskning, "Försök till rekonstruktion av bindmössa från Hedesunda
socken, Gästrikland". Jag avsåg redan då att forska vidare om den
kvinnliga sockendräkten i Hedesunda, och för det behövdes en mera
omfattande inventering av alla de delar, som tillhört den kvinnliga
sockendräkten i Hedesunda.

Dåvarande hemslöjdskonsulenten Margareta Ridderstedt visade intresse
för saken och lovade att komma ut till Hedesunda en kväll, och
informera om hur en inventering skall gå till. Ett antal intresserade
hedesundabor åtog sig att vara byombud och hembygdsföreningen ställde
upp med sin lokal på Åsudden. Informationsträffen med Margareta Ridder-
stedt blev för oss som deltog, en god grund för arbetet. En kort tid
efter sammankomsten på Åsudden måste jag emellertid, för egen del,
tills vidare avskriva tankarna på inventeringen.

Så småningom kunde jag åter börja med mitt arbete angående den kvinn-
liga sockendräkten i Hedesunda, nu närmast med sikte på en 60-poängs
uppsats. Den nya hemslöjdskonsulenten Eva Carlberg kontaktades, och
datum för den första inventeringen av mössor fastställdes. Meddelan-
den till allmänheten angående insamlingen blev uppsatta på olika
platser och ringdes ut per telefon. Vi hade först planerat att göra
inventeringen i mars, men av olika anledningar måste den skjutas upp
till april.

Byombuden, andra hedesundabor och f.d. hedesundabor hjälpte till med
insamlingen. Insamlingsställen fanns bl.a. hos "Per-Nirs" Karin i Brunn,
Ingrid Eklund i Kofsta och i hemslöjdsbutiken i Gävle. Även bindmössor
i hembygdsföreningens ägo medtogs.

Efter insamlingen av mössorna träffades Eva Carlberg, Ingrid Eklund,
Stina Lund, Sevalbo, Anna Löfling, Sevalbo och undertecknad, Gundbo på

Åsudden för att undersöka dem. Mössorna märktes ,höjd och bredd mättes. Tygsort utanpå, fodertyp inuti, broderityp, färger m.m. antecknades. Hur såg kantbandet på mössan ut? Hur såg det lösa sidenbandet för mösskullen ut? Alltså, ingen rosett i nacken, på en "Häsn' myssa".

Även stycket, för hårtäckning, hörande till mössan, undersöktes. Här fanns handknypplade stycken av lintråd och maskinknypplade tyllstycken med trätt mönster. Ytterligare stycke av tunn bomull, moll, med en smal maskinknypplad spets i kanten. En stycketyp var av mönstervävd bomull , fanns också.

När undersökningen av mössorna var gjord, kom fotograferingen. Vår fotograf, Reinhold Sörling, tog först bilder på bindmössorna, därefter på de mössband till mösskullen som fanns med och till sist fotograferades styckena.

Efter vår inventeringsträff på Åsudden har flera bindmössor kommit fram och flera ändå är välkomna. Jag hoppas också att nya inventeringar av t. ex. särkar, kan komma igång.

För att få reda på hur kvinnorna i Hedesunda var klädda från 1700-talets mitt till slutet av 1800-talet, har jag också undersökt bouppteckningar och arvsskiften i Hedesunda. Finns måhända sådana papper i gårdarna? Om så vore skulle jag vara tacksam för kontakt. Även muntliga uppgifter angående kläder och användningen av dessa intresserar mig mycket. Som en tröst, till herrarna i Hedesunda, "Damerna går först", (numera).

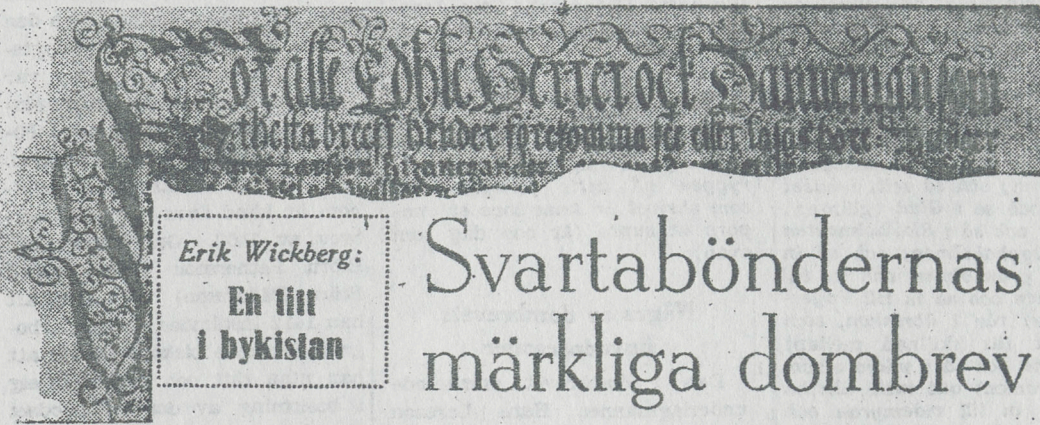
Annette Hilding

ÅRSAVGIFTEN

för 1986 är 15 kronor per medlem.

Till de medlemmar, som ännu inte batalat avgiften,

bifogas nytt inbetalningskort.

Erik Wickberg:
En titl
i bykistan

Svartaböndernas märkliga dombrev

På Svartahemmanet n:o 1 i Hedesunda eller Ol-Anders som dess gårdsnamn är i bygden sitter Olof Olsson som bonde. Uttrycket »sitter» är väl kanske litet oegentligt, ty just nu pågår arbetet i skogen för fullt, så unga frun och barnen ser honom just inte hemmavid annat än tidigt på morgonkvisten och sent på kvällskräken. Men heit utan manfolk är de därför inte på gården, ty 71-åriga farfar Lars Olsson finns också i livet, fast han numera har överlämnat hemmanet i sonens vård.

Det är ett dyrbart arv

som Olof Olsson på detta sätt fått att förvalta, ty Ol-Anders-hemmanet har gått i släkten i åtminstone 327 år eller — som släktgårdsdiplomet uttrycker saken — »enligt tillgängliga uppgifter tillhört nuvarande innehavarens släkt sedan år 1625».

Som förste kände innehavare av gården upptar diplomet Anders Persson (död 1697), och efter honom följer i tur och ordning Per Andersson (även han död 1697), dennes broder Olof Andersson, efter vilken gårdsnamnet Ol-Anders möjligen uppstått, samt vidare Anders Olofsson, Olof Andersson, dennes syster Brita Andersdotr (1720—92, gift med Lars Swensson), Anna Larsdotr (1750—1818, g. m. Anders Olsson), Anna Andersdotr (1784—1872, g. m. Jöns Jönsson), Lars Jönsson (1817—86), Lars Olsson (född 1881) samt Olof Olsson.

Ol-Anders-hemmanets nuvarande mangårdsbyggnad är av ganska ungt datum, och den är också ganska fattig på äldre släktinventarier.

— Vi har egentligen just ingenting annat kvar än en vagga, som är mycket vackert utskuren, och ett par gamla dörrar, berättar Lars Olsson.

Den innehållsrika kistan

Just nu kan Olof Olsson emellertid därutöver visa besökaren ännu en gammal klenod, fast den inte direkt tillhört Ol-Anderssläkten. Han är nämligen f. n. sexman för byarna Svarta och Haget, därtill vald för tre år, och i denna egenskap förvarar han också bykistan, som innehåller de två byarnas gemensamma handlingar. Bykistan är åtminstone 100 år gammal och sannolikt ännu äldre — mycket i dess utseende tyder nämligen på att den tillkommit redan på 1700-talet. Till det yttre ser den 7 dm. långa, 3 dm. breda och något över 2 dm. höga kistan inte mycket ut för världen. Två små enkla olikformade nyckelskyltar, av vilka förresten den ena sitter snett, utgör framsidans enda »prydnader», locket är alldeles slätt med undantag för några nitskallar, sidohandtag saknas helt, och gångjärnsbeslagen, som synes bara på kistans baksida och f. ö. är nitade under locket, är inte heller till mönstret likformiga. Med sina två präktiga klotås och vackert handsmådda nycklar ger ändå kistan ett intryck av gammeldags gedigenhet.

Till innehållet är Svartakistan desto rikare — där finns bortåt 50-talet handlingar av skilda slag. Huvudparten består av en stor samling domstolsutslag i rågångstvister och gårdsgårdsträtor med grannbyarna, och vidare finns där lantmäterikvitton, bykartor och skiftesdelningsprotokoll samt överenskommelser angående vägar och liknande. Såväl 1600-talet som de följande seklen är representerade, bland handlingarna.

Den verkliga dyrgripen i Svartakistan

är ett vackert präntat dombrev

från 1625, just det är som Ol-Anders-hemmanets släktgårdsdiplom har tagit som utgångspunkt, och bland de i dombrevet nämnda återfinnes också den förste kände innehavaren av Svarta n:o 1, bonden Anders Persson. Dombrevet är ett förnyelsebrev, som faller tillbaka på en ursprungshandling från 1401, och av texten framgår bl. a. att även 1559 ett dylikt förnyelsebrev utfärdats.

Det märkliga dombrevet har i moderniserad stavning följande lydelse:

För alle Adle Herrar och Danne-mæn, som dette brev hænder forekomme se eller lises høre; Betyger Jag Hans Larsson Rizesnesunder, Underlagman i Gästrikland; Så och Hæradshövding dom i vårje havande över Tierps Hærad och Wendel Secken; och hærmed veterligt gör, att' år efter Kristi börd Tusen sechundred på det Tjugu femte (1625) den 13 Juni, Då jag rått Lagting höll med almogen i Hedesunda i deras Sockenstuga. Samma tid kommo för rätten de Arlige mæn i Svarta och begærde förnyelse på ett gammalt dombrev, anlangende (angående) deras Rågæng. Och lyder (brevet) ord ifrån ord som følger: Jag Joan i Widhom, Hæradshövding domhavande i Gästrikland å ærlig Herr Ulf Bengtssons væggar, hælsar alla dem (som) dette brev høra eller se kærlæka med Gudh (med Guds kærlæk). Det skall allom veterligt vara att året efter Guds börd (Kristi føddelse) Tusen fyrahundra på det første året (1401) lördagen næst efter alla Helgons dag; Då ærlige man Vår Landsfogde Björn Petersson höll Lagting hær i Hæsundhom (Hedesunda), då gjorde skellige (beskedlige) mæn Olof i Svarta och Joan Clementsson i Hægghom (Haget?) Lagligt Jordaskifte å sæche (?) ting, som Ligger emellan Komungsågona Bodhim (Kungsgården?), som

skiljs åt i (av) Bücken; Och så skiljs Svarta byggd och uppåkrar i rö (av en rågång) i åkern att de icke längre utkomma till skogs i gatskület, som vetter in till Bratherberg — — till rör i Skabttedück, Norra vallen in till Bücken no — — anå sina rör stå; och så in till Slackshäll i Gamla röret; och så mitt i nåset i Röret; och så i Glad (gläntan) for i rån; och så i Skölholmsten och i Säggholmen; och så in till Lilla grånholmén och in till Långholmen och så in till Fager-nås i (av) rån i åbrinken, som skiljer åt (är skillnad mellan) bölstäderna och så i midio ström (mittströmmen) allt intill åhetha wass (?) in till videmyran och till vatnanagöl, in till vintervägen nordan i rör hem till åkerns mitt i rör (av rån) i Bücken, och å dessa dyte (uppdelning) voro desse fasto, som är Joan i Wåj-dabo, Håkan i Wåjdelafön (Vinnarsjö), Nils i Wrånstadom (Rångsta), Erich i Ölebo (Ölbo), Björn i As, Gadhelagh i Harche (Harv?), Rijkwed i Hade. Till desse mera visso (yttermera visso) trycker Jag mitt insegel (sigill) här för dette brev.

. Dette för(enämnn):de brev ha-ver och Olof Pedersson, fordom underlagman i Gästrikland, för-nyat på det år 1559.

Att desse brev är Lika Lydan-de som själve Originalét eller huvudbrevet, betyggar jag samt samtellige årlige edevurne män, som i rätten sutto, som äro: Jöns Persson i Ullelanda, Anders Erichsson i Harv, Per Gudmunds-son i As, Ifwar Olofsson i Landa,

son i Brunn, Erich Persson i Wrångsta (Rångsta), Lars Jons-son i Flösta, U(nge) Olof Peders-son i Brunn, Jon Olofsson i Öst-veda, Per Olofsson i Östveda och Anders Persson i Svarta. Till vi-dare (yttermera) visso trycker jag Hans Larsson Rizanesander mitt Signete (sigill) här nedan å ryggen på dette förnyelsebrev, som skrivet är Anno loco et tem-pore ut supra (år och dag som ovan).

Några av dombrevets huvudpersoner

Den i dombrevet omnämnde underlagmannen Hans Larsson Rizanesanders namn återfinnes bl. a. även i ett år 1611 utfärdat dombrev, som alljämt finns be-varat i Vrethemmanets gårdsar-kiv i Trödje, Hille socken, och som behandlades i en den 26 okt. 1951 i Gefle Dagblad publicerad artikel. Rizanesander, som var son till landskrivaren i Gästrik-land Lars Rasmusson, var född 17/3 1574 och underlagman i landskapet från 1604 till sin död 18/1 1646. Hans underliga efter-namn är en helleniserad avledning av Rotskär (födelseorten?) i Älv-karleby.

I dombrevet av år 1401 tales bl. a. om Joan i Widhorn och den »årlige riddaren» herr Ulf Bengts-son. Den sistnämnde, som var häradshövding i Gästrikland i slutet av 1300- och början av 1400-talet, tillhörde släkten Sparre. Hans ställföreträdare Joan i Wid-horn är känd även från ett dom-brev av 1403. Om landsfogden Björn Pethersson (även kallad Björn Påderason) vet man, att han 1412 instämde av de i Arbo-ga församlade biskoparna för att han utan rätt och dom satt sig i besittning av domkyrkogodset Gadö i Valbo. Han var ännu i mitten av 1420-talet fogde i Gästrikland.

Olof Pedersson slutligen, som utfärdade förnyelsebrevet åt Svartabönderna år 1559, var un-derlagman redan 1556, och är möjligen identisk med den Olof Persson, som 1551 nämnes som fogde i Gästrikland.

Ur "Gefle Dagblad" 14 mars 1952

Erik Wickberg:

En till
i bykistan

Hur Haget och Svarta fick genare väg till kyrkan

När Svarta byamän i Hede-sunda i början av 1700-talet skulle till kyrkan på söndagarna, måste de så att säga »gå över Svart-byån efter vatten» inte bara en utan två gånger. Vägen från byn gick nämligen på den tiden rakt österut över en bro till stora

landsvägen, och innan de nådde kyrkan måste de ännu en gång passera samma vattendrag över Vibron. Bortsett från att kyrk-vägen därigenom blev nästan dubbel så lång som i våra da-gar, medförde detta arrangemang även oönskeligheten av att under-

hålla en till synes mindre pö-d-vändig bro.

Det är därför lättförståeligt, att svartaborna sökte träffa en över-enskommelse med sina grannar i Kungagården om »öppen väg till kyrkan och flera förnödenheter genom dess åker sida längs ån

till landsvägen vid Vibro», och hösten 1765 hade underhandlingarna kommit så långt, att parterna — »till undvikande av all vidlyftighet», som det heter i protokollet — var redo att ingå en »förlikning och överenskommelse», som sedermera fastställdes av lagtima hösttinget den 20 sept. 1765.

En laga stadfäst överenskommelse

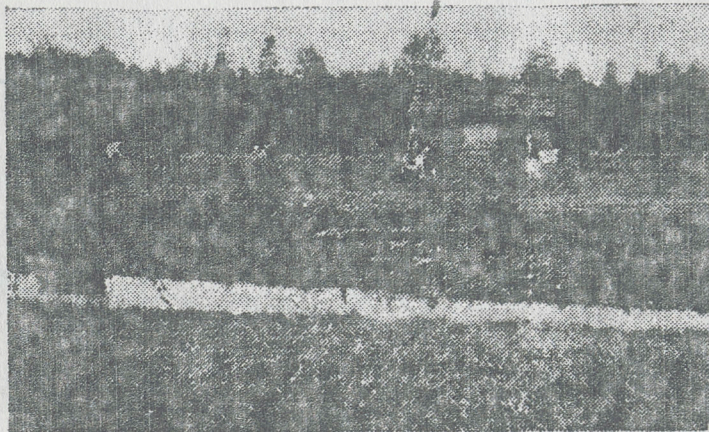
Kungsgårdens byamän utfäste sig i denna att redan samma höst »undantaga och uppföra våra gårdesgårdar så långt ifrån ån, att den begärda vägen får så tillräcklig bredd att därpå bekvämligen kan köras», vidare att »hålla de dikebroar, som vägen kommer att löpa över, ständigt vid maktt, som av gammalt vanligt varit», samt att »hålla halva bron över stora avloppet emellan våra och svartbyggarnas åkrar». De lämnade vidare Hagets och Svarta byamän »lov och tillstånd göra grind vid Vibron, dock med det förbehåll det hon hålles så i hägn och bevakning, att inga kreatur därigenom inslipa och göra skada på åkren».

Hagets och Svarta byamän å andra sidan förband sig att hålla nyssnämnda grind i stånd samt att »aldrig taga vår gångväg över deras lindar och åkerrenar, varken till kyrkogång eller andra ärenden, utan ständigt hålla denna föreskrevna väg».

Så fick Svarta och Haget sin nuvarande utfartsväg, och den gamla »förlikningen» av år 1765 har sedan dess gällt. Endast en gång tycks det, efter bykistans gamla handlingar att döma, ha uppstått tvist om saken. Det var den 29 juni 1845, då Per Jansson i Haget med biträde av Per Ersson i Kungsgården fann sig förvånade att läsa upp överenskommelsen för Anders Larsson n:o 1 och Nils Nilsson n:o 2 i Kungsgården och tillsäga dem »att till den 1 juli hava den vid Kläckaråkershörnet belägna dikebro i farbart stånd», dvs. inom en respektid av endast två dagar.

Svartakvarnens malningsbestämmelser

I Alboån, varigenom Bysjön och Östersjön avrinner till Dalälven, hade byamännen i Oppåker, Svarta, Haget och Västbyggeby av gammalt en gemensam mjöl-

En bild från Västbyggar med ån i förgrunden.

kvarn, »Svartakvarnen» kallad. När den tillkom är icke känt, men i Svartas bykista bevaras alljämt en av häradsrätten den 8 okt. 1803 fastställd överenskommelse byamännen emellan angående malningen. I denna stadgas, att »ingen får tillåta någon annan att mala än han själv, vilken dygnet tillhör, samt om någon utav oss dötforder otorkad mjölder och sätter under kvarnen måtte han själv vara skyldig att hacka den undan och plikta till kvarnlaget en riksdaler; på samma sätt den, som tillåter andra byamän mala, vilket strider emot kvarnförordningen».

En årensning för 100 år sedan

1852 hade Alboån grundats igen och behövde rensas från Bysjön till Östersjön och vidare ner till Svarta kvarn. Det var ett omfattande företag, i vilket inalles fem byar i Österfärnebo och sju i Hedesunda var intresserade, och vid sammanträde i Vinnarsjöbyn den 6 sept. 1852 beslöts, att upprensningen skulle »nästa onsdag den 8 i denna månad begynnas och utan uppskov, såvida väderleken medgiver, fortsättas och bringas till fullbordans».

För ändamålet skulle Österbors och Österänges hemmansägare bit-

dra med 60 dagsverken, Balsta, Vreta och Rasbo likaledes med 60, Vinnarsjöbyn med 45, Gisselbo 12, Mälbo 18, Österbyggebo 51, Västbyggeby 75, Haget och Svarta 36, varjämte man förutsatte att av de vid sammanträdet icke representerade intressenterna kyrkoherden skulle bidra med 20, komministern med 12 och Oppåker n:o 1 också med 12 dagsverken. Hela företaget beräknades alltså till 401 dagsverken med en arbetsdag från kl. 6 fm. till 7 em., och uraktlåtelse att infinna sig på arbetsplatsen bestraffades med 32 skilling banco i böter utan att man därför befriades från skyldigheten att utföra dagsverket.

Det krut och de stenborrar, som erfordrades för stensprängningen, skulle efter öreslandstal bestridas av byamännen i Vinnarsjöbyn, Gisselbo, Mälbo, Österbyggebo, Västbyggeby, Svarta och Haget, men ersättningen till stensprängarna, som samtidigt skulle vara arbetsledare och betalas med 32 skilling banco pr dag, skulle utgöras av samtliga intressenter efter örestal.

Rensningen skulle ske så, att åns bredd blev sex alnar och djupet två alnar från vattenytan, varjämte alla strömnäsn och krok- kar i möjligaste mån skulle rättas.

Än levs det fåbodliv i Gästrikland

Liksom i de flesta byar har ej heller sexmannen i Haget och Svarta mycket att beställa i våra dagar. Byamännens gemensamma angelägenheter är numera varken många eller stora, och den tiden är väl kanske inte så avlägsen, då sexmannen mera blir en förtroendeman till namnet än till gagnet. Som ett kuriosum kan dock nämnas, att Haget och Svarta alljämt består sig med en liten allmänning, en gång i tiden avsatt för skottomt, men numera så skogbevuxen, att man där i vinter kunnat avverka skog för en sex å sjutusen kronor.

I denna del av Hedesunda upp- rättshalles också — ehuru i ringa utsträckning — alljämt sedvänjan att sommartid dra till fåbodarna. Varje år i augusti driver såhunda Olof Olssons i Svarta. Liksom Jonas Hedströms och »Anders-Jöns» i Västbyggeby sina kreatur på ett par veckors kvävligt bete i Svartby- och Västbyggararna en 3—4 km. väster om byarna, och samtidigt flyttar också gårdsfolket in i de små fåbodstugorna.

— Vi håller fast vid den traditionen, säger fru Olsson i Svarta. Det är inte bara av det skälet, att vi har en stor del av våra betesängar kring fåbodarna, utan vi själva, och särskilt då barnen, vill också gärna dit ett slag innan skolorna börjar. Och det syns också på korna, hur de riktigt längtar efter den dagen, när de får gå upp till fåbodarna. De gamla stugorna står kvar däruppe, och naturligtvis är det ju litet trångt och obekvämt att bo där, men det är i alla fall mycket drägligare än i gamla tider, för dels håller vi ju inte på med osttillverkning och sådant, och dels har vi fått elektriskt ljus dit upp och därmed också möjlighet att använda mjölkningsmaskinerna.

Så än är det inte alldeles slut på fåbodromantiken i våra trakter...

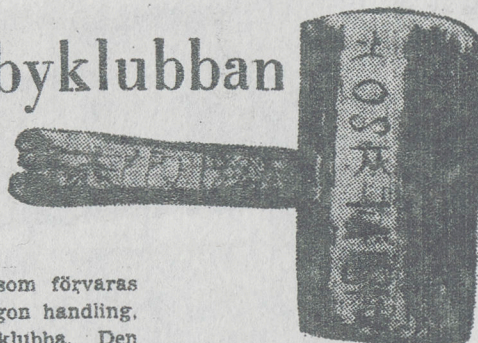
Ur GEFLE DAGBLAD fredag 11 maj 1945

HEDESUNDA-BÖR!

Kom ihåg NTO-amatörernas nya pjäs »Snuviga Sixtens guidklimp» som uppföres i NTO-lokalen i BRUNN lörd. den 12 o. sönd. den 13 maj kl. 20.15.
Sång och musik: NTO-amatörerna.

Erik Wickberg:
En till
i bykistan

Den gamla byklubban från Brunn

Hos »Västgårds-Ollas» i Brunn, Hedesunda, en gammal fin bondgård, som f. n. innehas av Simon Westlund och har tillhört samma släkt åtminstone sedan förra delen av 1700-talet, förvaras Brunn's bykista med byns gemensamma handlingar. Det är en till både det inre och det yttre i flera avseenden märklig möbel, som skilljer sig betydligt från det vedertagna ifråga om bykistor.

Brunn-kistan är brunmålad och inte mindre än 1,34 meter lång. medan bredden är endast 40 cm och höjden 38 cm. Den är försedd med tvenne bastanta klolås, och av de två handsmidda och kraftiga nycklarna har särskilt den ena ett konstrikt och vackert genombrutet ax. Till sitt inre är kistan genom mellanyggar delad i fem fack, varav ett är avsett för kartor och går över hela kistans längd.

På lockets insida

har över vart och ett av de fyra övriga facken förmodligen någon gammal sexman skrivit följande ord med bläck: »wäsbygg lådan» (Västbyggebilådan), »ås lådan» (Åslådan), »Gates tans» (?) och »Brunns» (Brunns). Orden är skrivna med typisk 1700-talsstil och ger på sitt sätt belägg för att kistan, som f. ö. är odaterad, var i bruk redan på 1700-talet. Därpå tyder också de ålderdomliga järnhandtagen på kistans gavlar och gångjärnsbeslagen, som går in under locket.

Det märkligaste, som förvaras i kistan, är icke någon handling, utan en gammal byklubba. Den är till storleken ungefär som en ordinär krocketklubba, fastän skaffet är bara halvannan decimeter långt och själva klubban åttkantig på längden. De åtta längsgående fälten, vart och ett ett par cm. brett, är fullskrivna med inristade bomärken och initialer, bland vilka man kan identifiera sådana från hemmanen i både Brunn och Bäck. På ett av fälten läses bl. a. »Anno 1774», vilket sannolikt är det år, då klubban togs i bruk. Åtminstone övervägande delen av de inskrivna initialerna anknyter också till namnen på dåvarande bönder.

Även på skaffet finns inskrifningar. På dess ena sida igenkännes bomärket för Brunn sub 9 kompletterat med inskriften »PPS 1882», på andra sidan märkes jämte en del bokstäver bomärket för Brunn ss 4. Skaffets inskriptioner tycks vara tillkomna betydligt senare än klubbans, varom också året 1882 ger en antydning.

Av klubbans många inskriptioner

kan man tack vare bomärken och initialer med säkerhet identifiera

följande utöver de ovan nämnda:

Bäck n:o 1 IÅS (Joakim Andersson)

Bäck n:o 2 EOS (Erik Olsson)

Bäck n:o 3 IPS (Jon Persson)

Brunn n:o 3 EPS (Erik Persson)

Brunn n:o 4 AOS (Anders Olsson)

Byklubben hade i gångna tider flera uppgifter. Den tjänstgjorde inte bara som ordförandeklubba vid byamännens gemensamma sammanträden, utan den nyttjades också som kallelse till dessa sammanträden, i det att den gick från bonde till bonde som ett slags budkavle. Det är av denna anledning, som de olika hemmanens bomärken finns inskrivna på klubban, en nödvändighet på den tiden, då skriv- och läskonsten inte ännu var varje mans egendom.

Ännu för något 30-tal år sedan användes klubban för att kalla Brunn's bymän till sammanträde, berättar 86-åriga Anders Andersson i Brunn. Numera använder emellertid sexmannen Simon Westlund modernare tillvägagångssätt, när han någon gång behöver samla bymännen till stämma, och den gamla byklubban har blivit enbart ett gammalt inventarium av museal karaktär i bykistan.

Men den är ett intressant inventarium — tänk bara, om den kunde tala!

GEFLE-POSTEN, Tisdagen den 21 December 1880

Ansökning om statsbidrag. Disponenten för Söderfors bruks aktiebolag, greve Otto Cronstedt har uti en till konungens befallningshafvande afseende, till kongl. maj: stöld ansökning anhållit om bidrag af allmänna medel för uppförandet af en bro öfver Dal-elven vid Wiforssen inom Hedesunda socken.

Till denna ansökning har konungens befallningshafvande, då den i fråga satta kommunikationstiden är af verkligt behof för den närmaste orten och för den stora allmänheten skulle medföra särdeles nytta och öfvervägande fördelar, lemnat sitt förord.

Hedesunda och Österfernebo lagtima ting
(Rapport från Rovbladets utsände Tore Larsson)

Måndagen den 17 oktober 1853

Kronolänsman Carl Rudolf Norelius hade låtit instämma pigan Carin Ersdotter i Brunn nr 4, med påstående om ansvar å henne för det hon skall, vid auktion måndagen den 23 maj innevarande år i Vall, olovligen försålt brännvin i minut till auktionsbesökande.

Vid upprop av detta mål inställde sig fjärdingsman Lars Grill å svarandens vägnar och inlämnade den i målet utfärdade stämningen, varå fanns tecknat ett så lydande skriftligt erkännande:

"Att undertecknad vid ovannämnda auktion försålde brännvin supvis samt även så kallad kask, eller brännvin och kaffe tillhopa, varder härmed erkänt, varjämte innehavaren befullmäktigas, att detta mitt skriftliga erkännande till domstolen inlämna."

Hedesunda den 17 oktober 1853

Bomärke (Carin Ersdotter), piga i Brunn nr 4.

Bevittnas av:

Eric Ersson i Brunn

Bomärke (Lars Carlsson) i Berg

Bomärke (Jöns Larsson Qvist) i Kjessmansbo

Häruppå blev häradsrättens utslag:

Som svaranden erkänt att hon måndagen den 23 maj innevarande år, vid offentlig auktion i Vall, till auktionsbesökande därstädes olovligen utminuterat brännvin och så kallade kaskar, eller brännvin och kaffe tillhopa, varder hon, på grund av 48:e paragrafen i Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående villkoren för tillverkning och försäljning av brännvin, fälld att böta 20 riksdaler banko, därav två tredjedelar tillfalla åklagaren länsman Norelius samt återstående tredjedelen Hedesunda sockens fattiga.

Fredagen den 17 mars 1854

Kronolänsman Carl Rudolf Norelius hade låtit inkalla drängen Lars Nilsson i Brunn, med påstående till ansvar för det han måndagen den 20 februari detta år, på aftonen tilldelat sin husbonde fd länsmannen och hemmansägaren Claes Wilhelm Öhman i Brunn örfilar samt hotat honom med en gårdsgårdsstör. Då Lars Nilsson fått denna stämning hade han i sin tur stämt Öhman med påstående att Öhman måtte stånda till laga ansvar och böter, för det Öhman överfallit honom med stryk, gett honom flera örfilar, dragit honom i håret och givit honom smädeord. Till vittnen i målet anhöll han om kallelse av bonde Eric Andersson i Brunn och fördelsman Per Persson i Harv.

Tilltalade Lars Nilsson, född 1835, sade att han hösten 1852 kom i Öhmans tjänst, varifrån han vräktes den 21 februari 1854. Anledningen till husbondens missnöje var, att han vid färd till Söderfors Bruk den 20 februari med husbondens hästar, försummat medtaga hästtäckan. Husbonden hade mött honom vid hemkomsten och frågat honom varför han ej medtagit hästtäckena, vartill Lars Nilsson svarat att han glömt det samt sagt att det ej varit sådant väder att hästarna kunnat taga någon skada. Öhman hade då blivit uppbragt och tilldelat Lars Nilsson flera örfilar och dragit honom i håret. Lars Nilsson, som anser att Öhman inte var berättigad att tilldela honom någon aga, hade fattat tag i Öhman samt med händerna tilldelat denne flera slag. Öhman hade då tagit en gårdsgårdsstör och därmed hotat Lars Nilsson, som i självförsvar också tagit en sådan stör men inte tillfogat Öhman något slag med den.

Öhman medgav att Lars Nilssons redogörelse var riktig, tilläggande att han blivit missnöjd med Lars Nilsson ej blott för försummelsen att medtaga hästtäckan utan också den sturska ton, varmed Lars Nilsson ursäktade sin försummelse. Och trodde Öhman att något ansvar ej kunde drabba honom för den aga, han i följd därav tilldelat Lars Nilsson.

Vittnesmål ansågs nu överflödiga och målet överlämnades till häradsrätten, som efter överläggning gjorde följande utslag:

Som drängen Lars Nilsson i Brunn inför rätten erkänt att han måndagen den 20 februari detta år, då hans husbonde fd länsmannen C W Öhman påtalat hans försummelse att vid en med Öhmans hästar samma dag företagen resa medtaga hästtäckan, samt vid förebräelsen såsom det syntes Öhman svarade sturskt och därför tilldelat honom aga, hade Lars Nilsson fattat tag i Öhman och med händerna givit honom flera slag. Alltså skall Lars Nilsson för dessa omständigheter i målet undergå 15 dagars fängelse med vatten och bröd på länshäktet samt inför rätta göra Öhman offentlig avbön.

Beträffande Lars Nilssons yrkande om ansvar på Öhman för det han vid ovan nämnda tillfälle tilldelat Lars Nilsson flera örfilar och dragit honom i håret, som Öhman erkänt, finner dock häradsrätten, enär Lars Nilsson inte lidit någon skada, att Öhman inte kan anses ha överskridit gränsen av i lag tillåten husaga, varför Öhman icke något ansvar därför kan åläggas.

Gefle Dagblad

17 dec. 1938

JOEL LARSSON

Tel. Vinneryd 11

REKOMMENDERAR SINA SPECERIER M. M.

R A D I O

Behöver Ni en ny radio eller Er felaktiga reparerad, vänd Eder med förtroende till

A. Nord Radioservice, tel. 170, Hedesunda

En kyrkovårds minnen av ärkebiskop Söderblom

av

Anders Hilding

DE MINNEN OCH LIVSINTRYCK av ärkebiskop Nathan Söderblom, som jag här i korthet vill nedteckna, äro begränsade till hans ämbetsgärning i ärkestiftet. Säkert äro de typiska och gemensamma för stora skaror av kyrkfolk, vilka hänförts av honom och fått taga emot vad hans rika ande med slösande frikostighet gav.

Det var vid visitationen i Hedesunda år 1917 jag först kom i personlig beröring med ärkebiskopen. Då jag inträdde i kyrkan, stod han framför altaret, omgiven av en stor barnskara kring altarrunden. Han talade till dem personligt och bevekande om betydelsen av att äga ett Guds hus ibland oss, erinrade om fördäderna, som byggt och prytt det efter råd och lägenhet och samlats dit led efter led för att höra ordet och sjunga den gode Gudens lov. Talet slöts med en allvarlig maning att följa deras exempel och ofta komma hit för deltagande i församlingens sköna gudstjänst.

Vid det följande sammanträdet med kyrko- och skolrådet tog han intresserat del av allting och vid inventeringen av kyrkans egendom undersökta han särskilt kyrksilvret och uttydde för oss de latinska tänkespråken och emblömen på nattvardskalken och patenen. De båda brudkronorna och brudpällarna blevo också föremål för intresserat studium, och det bestämdes, att alla dessa föremål jämte de äldsta församlingsböckerna skulle visas för församlingen vid morgondagens visitationsstämma.

Sedan kom han in på förhållandena inom församlingen. Det ringa deltagandet vid nattvardsgångarna bekymrade honom. Han bad de närvarande att oförbehållsamt tala om, vad de tänkte och kände angående nattvarden såväl i kyrkan som i friförsamlingen, och det samtal som uppstod blev så förtroligt och uppriktigt, att han ännu flera år efteråt talade därom med glädje.

Efter sammanträdets slut förklarade han sig vilja undersöka, hur det såg ut ovanför sakristians valv. Han anade nämligen, att där måhända skulle finnas spår efter ännu äldre innertak än det nuvarande. Meddelandet att man kom dit genom en brandlucka på yttertaget, dit stegar ledde utanför, avskräckte ingalunda. Sedan han ett ögonblick mönstrat oss, utsågs jag till följeslagare. En kamrat, som erbjöd sig, ansåg han vara för gammal, men denne var dock yngre än ärkebiskopen själv.

I ett huj var han uppe vid takfoten, och innan jag hann efter dit, var han försvunnen genom brandluckan. Då jag kom efter, hade han redan gjort viktiga upptäckter. Det var förut känt, att sakristian intill år 1775 utgjort koret i den gamla kyrkan, och det nuvarande stjärnvalvet tyder på att byggnaden fanns även på 1400-talet. Nu upptäcktes på vindens östra och västra sida tydliga tecken till att det förut funnits ett rundbågsvalv, och den kvarsittande, vitmenade putsen angav tydligt var valvet legat. "Sådana valv brukade man bygga i kyrkorna på 1200-talet", sade han. "Men vi ska se, om det inte finns spår efter ett ännu äldre tak; de första taken i våra kyrkor voro av trä och flata", fortsatte han ivrigt sökande. Jo, mycket riktigt, på ömse sidor upptäckte vi hål i muren, där tre grova takbjälkar legat, vilka sannolikt uppburit kyrkans äldsta tak. "Sådana tak användes på 10- och 1100-talet", sade han. Bäst som vi stodo där, blev det märkt, och då vi sågo upp mot brandluckan, var den uppfylld av en stor kropp. Det var komminister Sjölund. Han tjänstgjorde som natarie vid visitationen. "Nu kommer du alldeles lagom", sade ärkebiskopen, "nu ska du skriva, som jag dikterar". Och så kommo våra upptäckter in i protokollet.

Söndagen därpå skulle det bli visitationsstämma. Predikan hölls först av kyrkoherde Sillén. Som vanligt ville ärkebiskopen även hålla ett förhör med kyrkomenigheten. Han vandrade upp och ned efter den stora gången och riktade sina frågor till vem som ville svara på dem. Ibland fick han svar och ibland inte. En gång, då han väntade på sådant, fick han se en äldre kvinna, som litet osäkert viskade svaret till sin granne i bänken. "Ni mor, vet bestämt", sade han, och sedan han fått det riktiga svaret av henne, vände han sig till församlingen och sade: "Ser ni, hon visste hon, som var gammal". Det gläder mig ännu att veta, att den kvinnan var min mor. Någon stelhet vilade ej över detta förhör, men innerlighet och gemyt.

Vid stämman förevisades, som förut nämnts, en hel del av kyrkans egendom. Gamla kyrkböcker, kyrksilvret m.m. gingo från den ene till den andre i bänkarna. Ärkebiskopen var outtröttlig att beskriva vad allt betydde. Så skulle han även förevisa brudkronorna. Han erkände att de kanske icke voro så lätta att bära, men det finns säkert ett kraftigt släkte i Hedesunda, sade han, och hoppades att de nuvarande Hedesundadöttrarna icke vansläktats så, att de ej orkade bära dem. När sedan de båda brudpällarna förevisades, frågade han, när de sist hade använts. Kyrkvaktare Lindkvist med sitt goda minne visste, att det var år 1868.

Nu fick han infallet att fråga, om det brudpar, som då använde pällen, fanns med i kyrkan. Efter åtskilligt krus reser sig gamle kyrkvärden Anders Andersson i Kungsgården med sin hustru. Åtskilligt blyga voro de naturligtvis inför ärkebiskopen och den stora församlingen. "Nej, men titta på kyrkvärdsfolket", sade ärkebiskopen ivrigt, "dom var de sista, som stod under denna vackra päll för snart 50 år sedan, vem är det, som vill stå brud under den nästa gång"?

Sedan fortgick stämman på sedvanligt sätt. Han hade funnit allt i sin ordning, församlingen hade heller intet att anmärka på sina präster, och efter att ha framhållit några önskemål, som t.ex. anskaffande av en ny orgel, preserving av vissa textilier, brandfritt arkiv för församlingens arkivalier m.m., framförde han ett hjärtligt tack till kyrkoherde Sillén för plikt-trohet och nit. Han tackade även församlingen i dess helhet för dess stora intresse för förrättningen och för den heder man visat honom genom allmän flaggning.

Många kära och oförgätliga minnen av ärkebiskopen har jag också från förberedelserna för och tillkomsten av vår lilla Ansgariikyrka i hemtrakten. För att få taga del av ritningar och kostnads- samt stadgeförslag för vår församlingshusstiftelse bad han mig komma hem till honom en viss dag, då han säkert skulle vara hemma. Det kom sedan ytterligare bud, att jag även skulle ha min hustru med. Då vi på bestämd tid innfunno oss i ärkebiskopsgården, frågade han genast litet otålig, var vi hade bilen. "På Stora torget", svarade jag. "Varför körde ni inte upp hit på en gång?" frågade han, "vi ha ställt grindarna öppna, och jag har upprepade gånger sett efter från mitt fönster, om ni inte kommit. Vi ha god plats för bilar här på bakgården".

Först skulle vi då deltaga i familjens lunch. Under gemytligt samtal gick måltidsstunden. Bland annat frågade han min hustru, om hon visste var den plats fanns, där Josef såldes av sina bröder. Hon måste svara nekande. "Men det har Hilding talat om för mig", sade han. Jag hade nämligen flera år tidigare i ett anförande berättat, att min lärare så livligt skildrade denna och andra bibliska händelser, att jag i min barnafantasi tydligt såg dem utspelas på vissa platser i byn. Hans minne var fenomenalt. Nu ville han pröva i vad mån min hustru fått del av mina barndomsintryck.

Så gingo vi upp i hans stora arbetsrum, där vi ingående diskuterade och han gav sitt förstående och välvilliga gillande. Under det vi sutto där, fingo vi en inblick i hur jäktande hans arbetsdag var. Gång på gång blev han avbruten. Än var det någon i telefonen, än kom någon av hans sekreterare i sina ärenden, en bekymrad student begärde råd, bud kom att ombud för något kyrkoråd sökte honom. En oändlig mångfald av olikartade ärenden förelades honom ideligen. Vi ville bryta upp, men han nödgade oss att stanna ännu en stund, och då vi slutligen måste göra allvar av uppbrottet, tyckte han, att vi före hemresan borde se den nya läktare, som man byggt för gosskören i domkyrkan. Då han ej var säker på att kyrkan var öppen, ville han nödvändigt följa oss dit. Så skedde även, och vid domkyrkans port togo vi farväl.

Den 4 december 1927 invigdes vårt nya gudstjänstrum. Han kom redan kvällen förut med sista tåget, så sent som kl. halv elva. Men han ville i alla fall nödvändigt se kyrkan. Sedan han en stund med vanligt intresse betraktat allt, dröjde han tyst framför den Korsfästes bild ovanför altaret, slutligen knäppte han sina händer och tog upp psalmversen: "O, helge And', gör själen from". Vi stämde in. Det var den första sången i vår Ansgari kyrka.

Jag och min hustru hade glädjen att få lämna honom härbärge över natten. Då jag på morgonen frågade, om han sovit gott, svarade han ja, men tillade, att han dock under natten läst en bok av Grazia Deledda, som skulle få Nobelpriset. "Så nu är det gjort", sade han belåtet, men han såg ej ut att vara fullsövd.

Invigningen av vår nya kyrka blev en oförgätlig högtid, och ärkebiskopen inlade all den värdighet och storhet i festen, som dagen krävde och som endast han kunde åstadkomma. Med kännedom om att förfäderna i trakten av ålder färdats över älven till kyrkan i sina kyrkbåtar liknade han i invigningstalet kyrkan vid ett skepp, som ville föra besökarne till saligheten. Ansgarius, som fått giva kyrkan sitt namn, bad Gud att han av nåd ville göra honom till en god människa. Inför Gud och vår tro ske alltså, att ni genom denna kyrka må bli förhjälpna att bli goda människor. Amen!

Efter den högtidliga invigningen deltog han med bygdens folk i ett samkväm, där kyrkkaffe och smörgåsar kringbjödos. Han underhöll sig livligt med de talrika deltagarna och särskilt med den 80-åriga Greta Olsson. Vi hällö tal för honom och han för oss, och särskilt fäste han sig vid en uttalad förhoppning, att högmod och tvedräkt aldrig måtte vinna inträde i den nya kyrkan. Vid vår

blyga önskan vid avskedet att någon gång få se honom åter bland oss skakade han tvivlande på huvudet.

Så bar det i väg över älven till Hedesunda sockenkyrka, där han på aftonen predikade för en mycket talrik menighet. Då kyrkoherden efter predikans slut inträdde i sakristian några ögonblick efter ärkebiskopen, låg han på knä vid bönpallen, försänkt i bön för Hedesunda församling. Det var hans sista gärning i vår socken. Ett oförgätligt, gripande minne!

"Ej med klagen skall ditt minne firas,
ej likt dens, som går och snart skall glömmas,
så skall fosterlandet dig begråta,
som en afton gråter dagg om sommarn,
full av glädje, ljus och lugn och sånger,
och med famnen sträckt mot morgonrödnan."

Hembygdsföreningens bussresa den 11 juli till Trönö och spelet om Nathan Söderblom har aktualiserat ovanstående artikel ur boken "Hågkomster och livsinttryck av svenska män och kvinnor", vilken trycktes i Uppsala 1931.

Ombudens hälsning från Gästrike-Hälsinge Hembygdsförbunds årsmöte.

Det är minsann inget ok som lägges på ens axlar då man väljes som ombud till det fina förbundet, som även vår förening tillhör. Tvärt om, det är som att bli bjuden på fest. Mötet var förlagt till Engeltofta i en trivsamt miljö under en vacker sista lördag i maj. Bönans nybildade Hembygdsförening, vars styrelse bestod av idel Bönor, stod för värdskapet och som efter förhandlingarnas slut bjöd på sjötur, lotsning till lots- och fyrplats, kapell och böcklingrökeri.

Efter detta lilla skryt får vi pliktskyldigast framföra de hälsningar till vederbörandes hemföreningar som blevo oss förelagda: Uppmaning om god uppslutning till två begivenheter som förbundet anordnar på eftersommaren. Den första blir i Furuviik den 6 september och går under parollen: "Alla våra hembygder". Det blir fri inträde för bärare av hembygdsdress, övriga betalar 50:- kronor. Den andra dagen blir i Uppsala lörd. 27 sep. Landshövding Ingemar Mundebo tar emot och det blir besök på flera kulturplatser i Uppsala. SJ ställer tåg till förfogande. Det utgår från norra Hälsingland och är i Gävle 08:12. Uppsala firar under året 700-års jubileum.

Ingegerd och Henning Persson.

Viktor Lund har i dagarna iordningställt ett urval av sina dikter. De kommer att tryckas och ges ut i bokform av Hembygdsföreningen. Vi återkommer om närmare uppgifter.

HEDESUNDA - MUSIK PÅ LP-SKIVA

Nu ska det livaktiga musiklivet, som finns i Hedesunda, dokumenteras på en LP-skiva. Förberedelserna, som drogs igång redan i våras, kommer att avslutas i början på september med två intensiva inspelningsdagar i Sockenkyrkan och Missionskyrkan. Lagom till jul kommer sedan skivan att finnas tillgänglig hos Hembygdsföreningen.

LP-skivan blir utan tvekan ett unikt tidsdokument, där flera av Hedesundas duktiga musikanter kommer att medverka, bl.a. solister som Torsten Forsslöv och Kerstin Rask. Vidare instrumentalistparet Berti och Åke Pettersson på piano och cello, blåsorkestern "Blåslaget" samt Bengt Lindkvists dragspelskvintett. Även trumpetaren Per-Olof Hellström kommer att blåsa ett stycke på LP-skivan.

En hel LP-sida kommer att ägnas åt Hedesundas många duktiga körer. Dirigenten och körledaren Elisabeth Gustafsson ska leda tre av sina körer, Kyrkokören, Kammarkören samt en Flickkör. Erik Wiklunds två körer Hedesundasångarna samt Manskören kommer också att kunna höras på skivan. Sist men inte minst kommer också Missionskyrkan Kör att medverka med ett par verk. LP-produktionen, som för övrigt spelas in och produceras av en före detta Hedesundabo, Lennart Zetterberg, kommer att hålla en hög kvalitet. Bl. a. spelas det mesta in med digital inspelningsutrustning, vidare blir skivomslaget i fyrfärg med svartvita bilder på alla medverkande.

SVENSKA TIDNINGAR Torisdagen den 27 Okt. 1881.

En egendomlig plägsed vid begrafning fortlever ännu i Hedesunda, hvilken sed säkerligen framrunnit ur den tanken att söka åskådliggöra en helig sanning och bringa tröst och uppmuntran till de efterlevande. Inom nämnda församling är det nämligen sed, skrives det till tiden. Helsing, att då en flicka dör, det må nu vara såsom barn eller såsom fullvuxen jungfru, "hon skall hafva kronan", d. v. s. kyrkans brudkrona skall åtfölja henne till grafven. Då likskaran på söndagsmorgonen framkommer till kyrkan, hemtas brudkronan och fastes fast vid kistans lock. Vid ankomsten till grafven aftages kronan och öfverlemnas till den afidnas "lillgudmor", d. v. s. den yngsta af den afidnas qvinliga faddrar, eller, om deana är gift, till någon ung flicka

bland den afidnas anhöriga. Denna mottager derpå kronan och under jordfästningen håller den samma öfver grafven, i det hon sjelf står på en tvärs öfver grafven anbragt plank. Efter jordfästningens slut mottager "lillgudfar", den yngste af de manliga faddrarne, kronan och bär den tillbaka in i sakristian. För kronans begagnande erlägges en särskild afgift till kyrkan, och om dea dödas hälsan ärg telas ofa med de orden: "hon har fått kronan". Denna enkla, men dock så betydelsefulla folkæd skall nog i likhet med andra dylika snart försvinna, men helt visst har den dock vid mängen graf pekats hän mot den oförvanskliga kronan deruppe.